

Tomasz Róžański

Wydział Nauk Pedagogicznych UMK

Sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji Naukowej

ŚCIEŻKI EDUKACYJNE POLAKÓW ZA GRANICĄ

(CIECHOCINEK, 27–28.04.2017)

W dniach 27–28 kwietnia 2017 r. w Ciechocinku odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa pod tytułem *Ścieżki edukacyjne Polaków za granicą*. Jej organizatorem była Katedra Socjologii Edukacji i Pedagogiki Społecznej Wydziału Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Współorganizatorzy konferencji: Katedra Edukacji Międzykulturowej, Wydział Pedagogiki i Psychologii, Uniwersytet w Białymstoku; Zakład Pedagogiki Ogólnej i Metodologii Badań oraz Zakład Pedagogiki Społecznej i Edukacji Międzykulturowej, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie, Uniwersytet Śląski w Katowicach; Zakład Edukacji Międzykulturowej, Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie; Katedra Pedagogiki Społecznej, Wydział Pedagogiczny, Akademia Ignatianum w Krakowie; Wydział Edukacji, Językoznawstwa i Wzornictwa, Akademia Technologiczna w Rezekne (Łotwa); Wydział Pedagogiczny, Uniwersytet im. Borysa Grinczenki w Kijowie (Ukraina) oraz Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej.

Spotkanie zostało objęte patronatami: Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Prezydenta Miasta Torunia, JM Rektora

UMK, Komitetu Nauk Pedagogicznych oraz Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego. Komitetowi Naukowemu przewodniczył prof. zw. dr hab. Jerzy Nikitorowicz, Komitetowi Programowemu – prof. UMK dr hab. Maria Marta Urlińska, natomiast Komitetowi Organizacyjnemu – dr hab. Jarosław Horowski. Sekretarzami byli: dr Jarosław Przeperski, dr Tomasz Różański, dr Monika Błendowska, dr Jolanta Suchołowska.

Konferencja poświęcona została problemom Polaków żyjących poza granicą naszego kraju – zarówno tym, którzy urodzili się na obczyźnie, jak i tym, którzy wyjechali z Polski jako dzieci czy już osoby dorosłe. Impulsem do podjęcia dyskusji nad zagadnieniami funkcjonowania Polaków na obczyźnie oraz dokonania podsumowania działań wspomaganiania Rodaków poprzez organizowanie procesu nauczania języka i kultury polskiej był upływ 25 lat od czasu rozpoczęcia przez polską mniejszość narodową odbudowy szkolnictwa polskiego na Wschodzie i naszego zaangażowania w ów proces. Przywołanie wspomnianych wydarzeń dokonuje się już jednak w nowym kontekście społeczno-gospodarczym i kulturowym, w perspektywie migracji Polaków, także tych ze Wschodu, do krajów Europy Zachodniej i budowania przez nich i ich dzieci w tych uwarunkowaniach własnej tożsamości.

Głównym celem konferencji było uzyskanie odpowiedzi na pytanie: jak kształtują się ścieżki życiowe i edukacyjne Polaków za granicą? Zróznicowanie kontekstów społeczno-kulturowych krajów Wschodu i Zachodu dało okazję do porównań, dzielenia się spostrzeżeniami, doświadczeniem, istotnymi z punktu widzenia praktyki edukacyjnej. Wśród uczestników konferencji byli nie tylko badacze, zainteresowani opisem przebiegających aktualnie w Europie procesów, ale także przedstawiciele Polonii i Polaków mieszkających poza Polską.

Problematyka spotkała się z niezwykle dużym zainteresowaniem, czego dowodem była liczba wystąpień. W obradach uczestniczyło ponad sto osób, z dwudziestu dwóch ośrodków naukowych z kraju i z zagranicy, reprezentujących: Uniwersytet Śląski, Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Rzeszowski, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Uniwersytet Adama Mickiewicza, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Jana Kochanow-

skiego, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Dolnośląską Szkołę Wyższą, Akademię Ignatianum, Akademię Pedagogiki Specjalnej, Akademię Pomorską, Politechnikę Koszalińską, Szkołę Główną Gospodarstwa Wiejskiego, Wyższą Szkołę Menadżerską w Warszawie, Wyższą Szkołę Bankową w Gdańsku, Uniwersytet Borysa Grinchenko w Kijowie i Litewski Uniwersytet Edukologiczny w Wilnie.

W trakcie debaty wybrzmiał także głos organizatorów oświaty, dyrektorów szkół polskich, nauczycieli, rodziców i lokalnych działaczy organizacji reprezentujących Polaków na obczyźnie, zaangażowanych w dzieło pomocy i wsparcia Rodaków na Wschodzie i na Zachodzie. Wśród nich byli przedstawiciele stowarzyszeń reprezentujących społeczność polską poza granicami kraju (Stowarzyszenie Nauczycieli Szkół Polskich na Litwie „Macierz Szkolna”, Zjednoczenie Społeczne „Polska Macierz Szkolna” na Białorusi, Związek Polaków na Łotwie, Ogólnokrajowy Samorząd Polski na Węgrzech, Kongres Polaków w Republice Czeskiej, Polskie Studio Teatralne w Wilnie). W dyskusji uczestniczyli także dyrektorzy szkół polskich: na Litwie (Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Wilnie, Szkoła Podstawowa w Mościszkach), w Republice Czeskiej (Szkoła Podstawowa im. H. Sienkiewicza z Polskim Językiem Nauczania w Jabłonkowie, Polskie Gimnazjum im. Juliusza Słowackiego w Cieszynie Czeskim), Szkocji (NO BOUNDARIES SCHOOL CIC) oraz na Łotwie (Państwowe Gimnazjum Polskie w Rezekne). Swoją reprezentację miały: Centrum Pedagogiczne dla Polskiego Szkolnictwa Narodowościowego w Czeskim Cieszynie oraz Centrum Języka i Kultury Polskiej w Wilnie.

W ciągu dwóch dni, w ramach sesji plenarnej i sześciu sekcji, zaprezentowano sześćdziesiąt referatów. W dwóch panelach dyskusyjnych usłyszeć można było głos Polaków i Polonii oraz wspierających ich przedstawicieli środowisk w kraju. Dyskusje uwzględniały perspektywę porównawczą świata Polaków poza granicami naszego kraju, obejmującą przeszłość, aktualną sytuację oraz wskazania na przyszłość.

W imieniu organizatorów, uczestników konferencji powitał dziekan Wydziału Nauk Pedagogicznych dr hab. Piotr Petrykowski, prof. UMK. W swoim wystąpieniu zwrócił uwagę na wieloletnie związki pracowników WNP ze środowiskami polskimi na obczyźnie oraz na aktualność podjętej w debacie problematyki. W otwarciu konferencji wzię-

li udział ponadto wicewojewoda Józef Ramlau oraz Członek Zarządu Województwa Sławomir Kopyść.

W sesji plenarnej dyskusję moderowali profesorowie: Władysława Szulakiewicz oraz Zenon Jasiński, którzy po referatach wprowadzających (profesorów: Tadeusza Lewowickiego, Jerzego Nikitorowicza, Ludmyły Khoruzha, Doroty Misiejuk oraz Marii Marty Urlińskiej) poprowadzili dyskusję dotyczącą kwestii tożsamościowych, świata wartości, dylematów związanych z edukacją międzykulturową, kształceniem w języku polskim. W pierwszym panelu dyskusyjnym – *Głos Macierzy – podmioty wspierające Polaków za granicą o swojej misji i roli* – przedstawiciele instytucji oraz organizacji wspierających Polaków za granicą w sześciu wystąpieniach zaprezentowali najważniejsze tezy dotyczące podjętej tematyki. Dyskusję poprowadzili profesorowie: Piotr Petrykowski i Ewa Ogrodzka-Mazur. Głosy uczestników skupione były na pokazaniu roli instytucji państwowych, samorządowych i pozarządowych wspierających działania Polaków, na przedstawieniu misji ośrodków akademickich w kształceniu Polaków na Wschodzie, przywołaniu szeregu inicjatyw studenckich czy uczniowskich. Drugi panel dyskusyjny – zatytułowany *Głos Polaków i Polonii – oczekiwana a oferowana pomoc i wsparcie* – podzielony został na dwie części; a moderatorami pierwszej byli: prof. dr hab. Dorota Prasałowicz i dr Łukasz Kwadrans, natomiast drugiej – prof. UMK dr hab. Piotr Krakowiak i prof. UŚ dr hab. Alina Szczurek-Boruta.

Uczestnicy spotkania mieli możliwość zaprezentowania referatów i komunikatów z badań w trakcie trwania sześciu sekcji tematycznych:

- Sekcja I: *Dylematy tożsamości pogranicza – integracja czy izolacja?* (moderatorzy: prof. SGGW dr hab. Krystyna Bleszyńska, prof. WSB dr hab. Tomasz Biernat);
- Sekcja II: *Doświadczenia edukacyjne Polaków na emigracji* (moderatorzy: dr hab. Anna Szafrąńska-Gajdzica, prof. zw. dr hab. Józef Kargul);
- Sekcja III: *Formalne, pozaformalne i nieformalne obszary działań edukacyjnych* (moderatorzy: prof. UwB dr hab. Mirosław Sobeczki, prof. UMK dr hab. Piotr Krakowiak);

- Sekcja IV: *Co znaczy być Polakiem i równocześnie Obywatелеm kraju zamieszkania?* (moderatorzy: prof. UwB dr hab. Dorota Misiejuk, prof. UMCS dr hab. Mariusz Korczyński);
- Sekcja V: *Uwarunkowania i specyfika funkcjonowania szkół polskich na obczyźnie* (moderatorzy: prof. UO dr hab. Edward Nycz, prof. UR dr hab. Ireneusz Kawecki);
- Sekcja VI: *Potencjał i siły środowisk polskich na obczyźnie* (moderatorzy: prof. dr hab. Ludmila Khoruzha, s. prof. IGN dr hab. Anna Walulik).

Problematyka wystąpień koncentrowała się przede wszystkim na takich kwestiach, jak: oświata polonijna za granicą i jej regulacje prawne; problematyka tożsamości narodowej polskich emigrantów i ich dzieci; migracje edukacyjne polskich studentów; problem kulturowania polskości na emigracji; zagadnienie sukcesu w kontekście karier migrujących Polaków; rola polskich uczelni w procesie kształcenia Polaków na obczyźnie; działalność polskich organizacji na rzecz szkolnictwa narodowościowego; rola nauczycieli w polskich szkołach na obczyźnie; wspólnota religijna jako przestrzeń edukacyjna Polaków za granicą; kreowanie tożsamości społeczno-kulturowej w warunkach wielokulturowości; zagadnienie kompetencji międzykulturowych.

Różnorodność inicjatyw i działań społeczno-edukacyjnych ośrodków naukowo-badawczych i organizacji działających na rzecz Polonii i Polaków poza granicami kraju skłoniła organizatorów do przygotowania w ramach konferencji także sesji posterowej, będącej alternatywną formą wypowiedzi i sposobem zabrania głosu w dyskusji. Zgłoszone graficzne prezentacje obejmowały problematykę m.in. związaną z szeroko pojętą edukacją, przestrzenią działań instytucji edukacyjnych i doświadczeniami szkolnymi, współistnieniem społeczności polskiej w wielokulturowym świecie, formami wsparcia Rodaków na obczyźnie, jak również z mobilnością Polaków. Plakaty wykonali m.in. doktoranci oraz członkowie Studenckiego Koła Naukowego Badań Pogranicza Kultur działającego na Wydziale Nauk Pedagogicznych UMK. Koordynatorami sesji posterowej byli mgr Magdalena Urlińska oraz dr Mirosław Zientarski. Zaprezentowane podczas konferencji referaty i postery, a także wyrażone w trakcie dyskusji opinie, pozwoliły na konfrontację wiedzy dotyczącej sytuacji społecznej, prawnej, eko-

onomicznej, kulturowej, a w szczególności edukacyjnej Polaków mieszkających poza granicami kraju. Wypływające z nich wnioski z pewnością posłużą do wyznaczenia nowych kierunków działań i obszarów problemowych dla edukacji międzykulturowej, zwłaszcza w odniesieniu do działalności polskich placówek oświatowych i kulturalnych na obczyźnie.